

Tilburg Architectuurprijs

Juryrapport 2024

Tilburg Architectuurprijs

Winnaars Vakjuryprijs

Eerste prijs Transformatie Kloostercomplex Oude Dijk

Tweede prijs Vredeskerk

Derde prijs Fabrieksgeheimen

Winnaar Publieksprijs

Parkeergarage Spoorzone Zwijzen

Fotograaf: René de Wit

Eerste prijs Vakjury

Fotograaf: René de Wit

Tweede prijs Vakjury

Fotograaf: Mick Visser

Derde prijs Vakjury

Fotograaf: BASE Photography

Winnaar Publieksprijs

Voorwoord Bas van der Pol	P. 9
Inzendingen	P. 10
Over de prijs	P. 12
Vakjury 2024	P. 15
Juryrapport Oana Bogdan, Jesse van Hassel, Sanne van Manen, Peter Michiel Schaap, Floris van der Zee	P. 16
Interview winnaar Vakjuryprijs Kirsten Hannema	P. 32
Colofon	P. 37

Onze stad en dorpen zijn volop in ontwikkeling. Daarbij moet omgevingskwaliteit voorop staan. De Tilburg Architectuurprijs waardeert de inzet van ontwerpers, initiatiefnemers en bouwers met een vakjury- en publieksprijs en CAST als onafhankelijke organisatie.

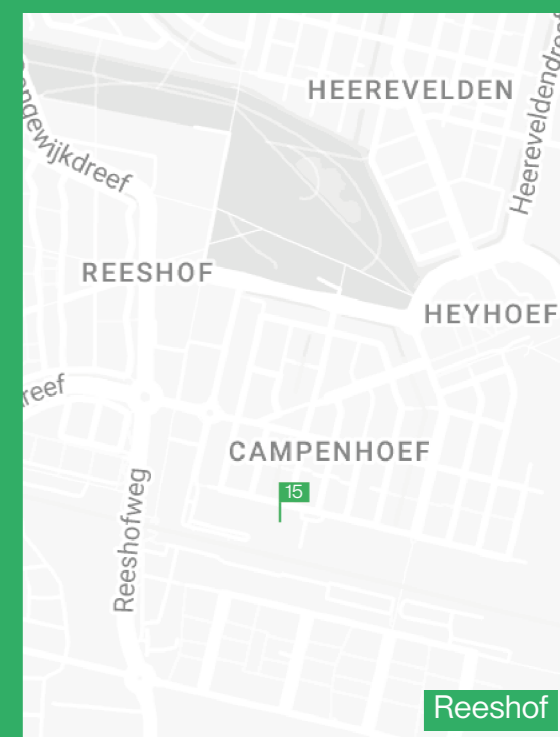
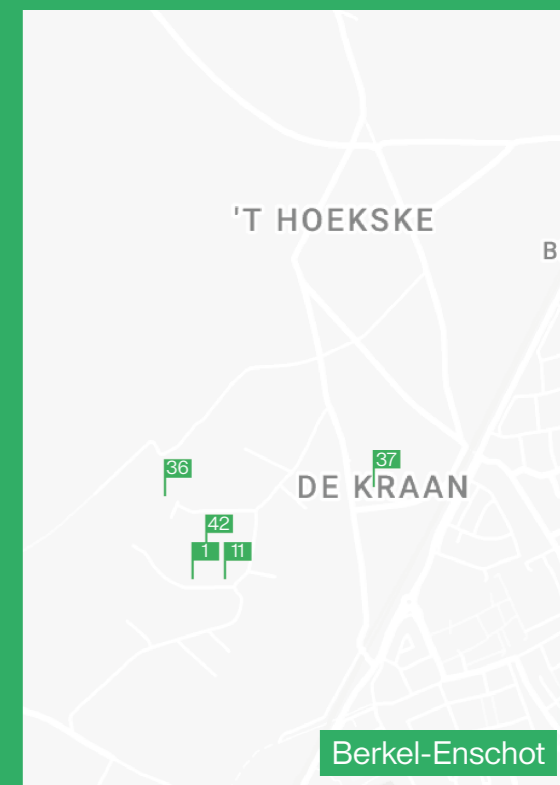
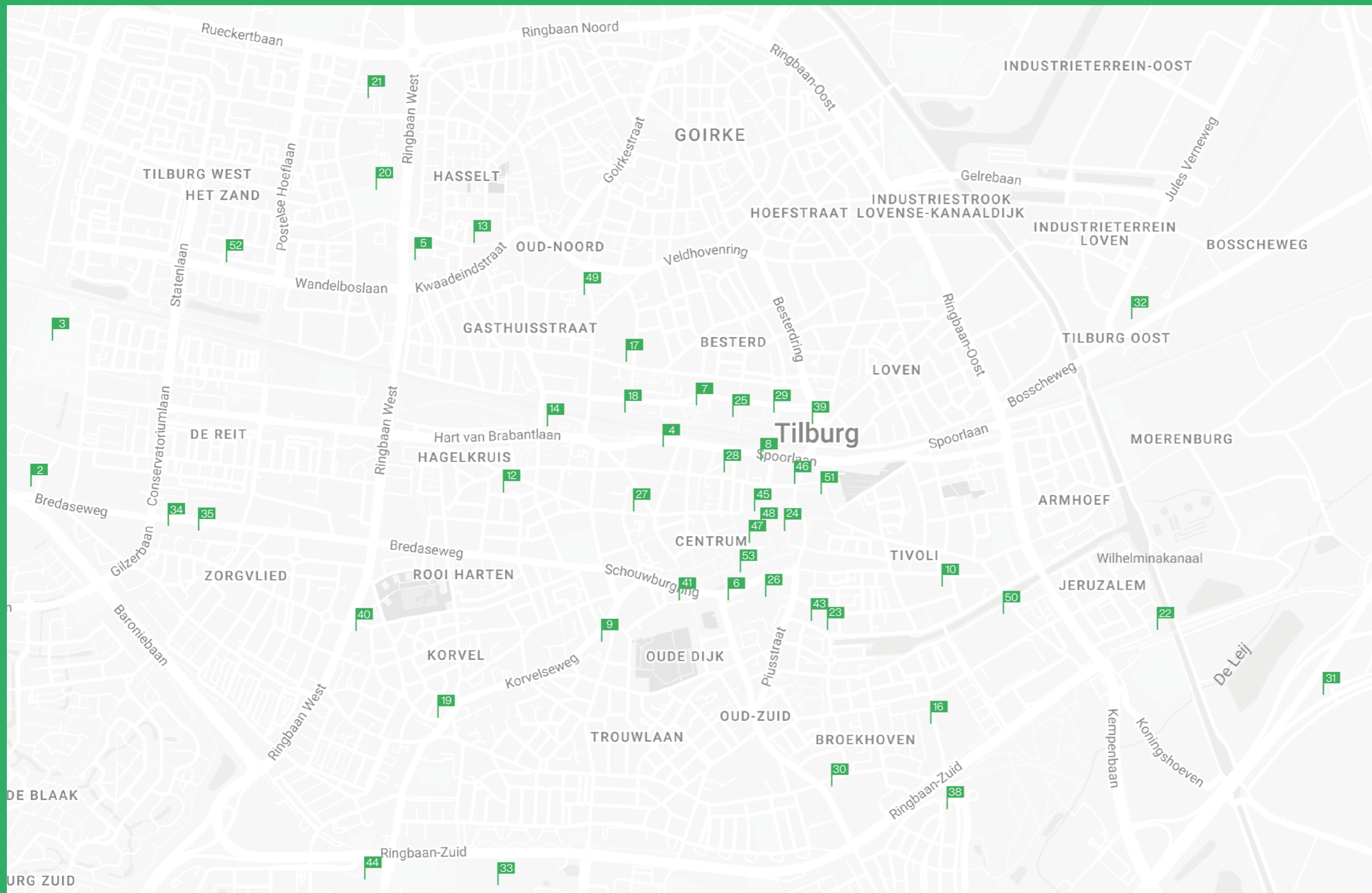
Met 53 inzendingen is er een prachtige oogst van projecten voor deze eerste editie. De lijst deelnemers toont een grote variatie projecten op alle schaalniveaus. Onder meer renovaties, woonhuizen, grootschalige woongebouwen, onderwijsgebouwen tot en met landschapsontwerp en grote publieke gebouwen. Mooi dat het initiatief leeft onder ontwerpers, opdrachtgevers, ontwikkelaars, bouwers, en gebruikers, en dat een vakjury en het publiek zich hebben mogen uitspreken.

De Tilburg Architectuurprijs volgt op een unanieme opdracht van de gemeenteraad om kwaliteit voorop te zetten in stedelijke ontwikkeling en deze prijs daarvoor als een graadmeter en inspiratiebron in te richten. Door hier met ambitie invulling aan te geven stimuleren we het debat over, en kwaliteit van, toekomstige projecten op het gebied van architectuur, stedenbouw, landschap en erfgoed. Daarmee maken we de bijdrage zichtbaar van ruimtelijke projecten aan urgente maatschappelijke thema's als klimaatadaptatie, biodiversiteit, circulariteit, energietransitie en sociale inclusie. Zo positioneert deze nieuwe prijs goed ontwerp en omgevingskwaliteit als een publieke zaak voor alle Tilburgers.

Bas van der Pol

Wethouder stedelijke ontwikkeling, economie en omgevingskwaliteit,
Gemeente Tilburg

“Zo stimuleren we het
debat over kwaliteit”

Ingezonden projecten
Tilburg Architectuurprijs 2024

- 1. Villa KB
- 2. Woning hoek Bredaseweg/Delmerweg
- 3. Marga Klompé Building **N**
- 4. Appart. en com. ruimte stationsstraat
- 5. Vredeskerk **Tweede prijs Vakjury**
- 6. Kantongerecht
- 7. De Brabander **N**
- 8. De Bankier
- 9. Fabrieksgeheimen **Derde prijs Vakjury**
- 10. Boothuis
- 11. Villa Lines

- 12. Uitbreiding woonhuis Bomenbuurt
- 13. Verbouwing Woning Tongerlose Hoefstraat
- 14. Highlane
- 15. Kolhamhof
- 16. Quilt Jozefpark
- 17. De Leerfabriek
- 18. Parkeergarage Spoorzone Zwijzen **Publieksprijs**
- 19. 4 woningen Korvelplein 202
- 20. De Rooi Pannen Ringgebouw
- 21. Reitse Hoevenstraat
- 22. Toren H Aan de Waterkant
- 23. De Koopvaardij
- 24. Tilda
- 25. Mindlabs

- 26. Stadswinkel **N**
- 27. 17 woningen CPO Burgerijpad **N**
- 28. Cinecitta
- 29. Cultuurfabriek - Hall of Fame **N**
- 30. Pleinhuis
- 31. Uitkijktoren De Nieuwe Herdgang **N**
- 32. Moerenburcht
- 33. Willemsbuiten
- 34. Revitalisering Woonhuis Bredaseweg
- 35. Villa BW
- 36. Ecolgische woning A+H
- 37. Shou Sugi Ban huis
- 38. Uitbreiding zijgevel woonhuis
- 39. Atelier op Woonhuis

- 40. Transformatie Margarita Maria Alacoque Kerk
- 41. Transformatie kloostercomplex Oude Dijk **Eerste prijs Vakjury**
- 42. Villa Berkel
- 43. De Mersjant
- 44. Willemspoort gebouw D
- 45. Magazijn de Zon **N**
- 46. MIDI
- 47. Kernwinkel gebied **N**
- 48. Transformatie city-center **N**
- 49. Verbouwing monument kantoorvilla
- 50. Wolstad **N**
- 51. Pakhuis West
- 52. Woningbouw Tobias Asserlaan
- 53. Stadhuis **N**

Op 14 juni 2024 is de prijs voor het eerst uitgereikt. Deze editie is bedoeld voor projecten die tussen 1 januari 2021 en 31 december 2023 zijn opgeleverd of in gebruik zijn genomen. Na deze editie keert de prijs tweejaarlijks terug.

Op het gebied van architectuur en ruimtelijke kwaliteit heeft gemeente Tilburg veel in huis. Reden genoeg om ontwikkelingen op dit vlak te vieren en te stimuleren. Daarvoor is de Tilburg Architectuurprijs. Bouwprojecten in alle soorten en maten kunnen meedoen: van gebouwen, bruggen, transformaties tot zelfs landschapsontwerpen. Met de prijs geven we uitmuntend ontworpen projecten een podium, maar ook – of juist – projecten met een bijzondere maatschappelijke impact op onze stad. Extra aandacht besteden we daarom aan de sociale en duurzame impact van het project op haar omgeving en de gemeente.

De Tilburg Architectuurprijs is een initiatief van de gemeente Tilburg en CAST (Centrum voor Architectuur en Stedenbouw Tilburg e.o.). De prijs bestaat in 2024 uit een vakjuryprijs en een publieksprijs. Voor de publieksprijs konden alle inwoners van gemeente Tilburg en iedereen die architectuur in Tilburg een warm hart toedraagt een maand lang stemmen op drie favoriete projecten. Stemmen kon op alle ingezonden projecten voor de Tilburg Architectuurprijs.

“Tilburg Architectuurprijs is dé nieuwe prijs voor het beste bouwwerk in de gemeente Tilburg.”

Fotograaf: Joris Buijs

Fotograaf: Joris Buijs

Voor iedere editie van de Tilburg Architectuurprijs stelt CAST een onafhankelijke vakjury samen. De basis daarvoor is een goede vertegenwoordiging vanuit het werkveld. Belangrijk, want met hun gedegen kennis van architectuur, ontwerp en projecten beoordelen de juryleden de inzendingen. Zo kan de jury bestaan uit architecten, onderzoekers, critici, ontwikkelaars of bestuurders uit andere steden. Verder voegen we minimaal één jonge professional of student van een academie voor architectuur en stedenbouw aan de jury toe. Het panel bestaat uit vijf tot zeven personen. De vakjury selecteert een winnaar voor het beste bouwproject in de gemeente Tilburg en reikte dit jaar ook een tweede en derde prijs uit. We stellen je graag voor aan de vakjury Tilburg Architectuurprijs 2024. De juryleden komen uit Nederland en België en vormen samen een representatie uit het werkveld.

Vakjury Tilburg Architectuurprijs 2024
Fotograaf: Jelle Verheijke

Uit de 53 projecten nomineerde de vakjury 10 projecten die kans maakten op de vakjuryprijs. Dit jaar zijn er naast 10 genomineerde projecten ook 3 wildcard projecten geselecteerd, die samen met de nominaties bezocht zijn door de vakjury.

Vakjury Tilburg Architectuurprijs 2024

Oana Bogdan is de oprichter van de bekroonde Brusselse praktijk &bogdan, die staat voor samenwerking en een 'volg mij, ik sta vlak achter je'-stijl leiderschap promoot. Ze was onder andere staatssecretaris voor cultureel erfgoed in de Roemeense regering (2016-2017) en is sinds 2023 commissielid Regeling Architectuur (voorzitter) van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie.

Jesse van Hassel studeert aan Fontys Academie voor Architectuur en Stedenbouw. Zijn interesses in de bouwwereld richten zich vooral op biobased bouwen en kleinschalige projecten.

Sanne van Manen is een van de initiatiefnemers van Platform Woonopgave, dat in 2023 opgericht werd. Daarnaast was ze tot voor kort senior associate bij MVRDV, geeft ze les op de Academie van Bouwkunst in Rotterdam en is ze voorzitter van de stichting Platform Wederopbouw Rotterdam.

Peter Michiel Schaap is directeur-bestuurder bij GRAS, waar hij zowel dagelijkse leiding geeft als diverse projecten trekt. Hij studeerde Kunst en Kunstbeleid (KKB) en Kunst- en Architectuurgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en werkte onder meer voor de RUG, de gemeente Haarlemmermeer en de Architecten Cie.

Floris van der Zee is architect en stedenbouwkundige. Sinds 2020 is hij partner van BURA, ontwerp- en onderzoeksbureau voor stedenbouw en landschap gevestigd in Amsterdam. Voorheen werkte Floris voor diverse ontwerp bureaus in België en Nederland.

Bianca Seekles heeft zich helaas moeten afmelden voor het deelnemen in de vakjury.

Juryrapport 2024

Twee dagen, dertien projectbezoeken, zeventien kilometer wandelen, twintig kilometer fietsen, overleggen, een juryrapport opstellen, een winnaar aanwijzen. Dat is de korte samenvatting van de eerste editie van de Tilburg Architectuurprijs. Heel intensief. Maar het was het meer dan waard. Als jury kijken we terug op twee fantastische dagen. Bij elke project werden we buitengewoon hartelijk ontvangen door opdrachtgevers en ontwerpers. Opmerkelijk was ook het enthousiasme van bewoners, die vaak ook aanwezig waren bij ons bezoek. Iedereen sprak vol lof over 'hun' genomineerde project. Zelfs zó dat we CAST er haast van verdachten dat de bewoners erop uit waren gezocht. Trouwens, over CAST gesproken: wat was alles goed georganiseerd. Een groot compliment.

Een minstens zo groot compliment is er voor de gemeente Tilburg. Bij heel veel projecten die in de nominatieronde boven kwamen drijven speelde die gemeente namelijk in meer- of mindere mate een rol. Menig project was het resultaat van een door de gemeente uitgeschreven prijsvraag. Bij andere was de gemeente zelf opdrachtgever. En dan vergeten we nog de projecten die voorgekomen zijn uit een duidelijke gemeentelijke visie op de stadsontwikkeling, gecombineerd met een goede samenwerking tussen de gemeente en marktpartijen en woningcorporaties.

De Spoorzone is daarvan een prachtig voorbeeld. Net als de integrale aanpak van het stadshart met projecten als het Stadhuis, de Stadswinkel en de herinrichting van de openbare ruimte. Hier laat Tilburg zien hoe belangrijk het is om met ambitie aan de stad te werken: lange lijnen maken, proactief zijn en durf tonen. Zowel op de stedenbouwkundige schaal als op gebouwniveau.

Dat Tilburg op de goede weg is, blijkt niet alleen uit de actieve rol van de gemeente. Binnen de projecten zagen we bovengemiddeld veel betrokken opdrachtgevers en ontwerpers met liefde voor hun vak én de stad. Die combinatie is van grote waarde. Stadmaken doe je altijd samen.

Locatiebezoek vakjury Transformatie Kloostercomplex Oude Dijk
Fotograaf: Joris Buijs

De bezochte projecten

Het aantal inzendingen was groot én divers. Dat wordt wel eens gezien als een veelvoorkomend euvel van architectuurprijzen. Want is het niet appels met peren vergelijken? Natuurlijk is dat een risico. Zeker wanneer je in de beoordeling alleen aandacht zou hebben voor de 'hardcore' architectuur.

Maar gelukkig is de Tilburg Architectuurprijs meer dan dat. De prijs is er ook voor de opdrachtgever en de uitvoerder. Daarmee wordt het een stuk makkelijker om projecten te vergelijken. Waar heeft de samenwerking tussen architect en opdrachtgever echt tot meerwaarde geleid? Wat geeft een project terug aan de omgeving? Levert het duurzame waarde op? Toont het project durf? Wordt er antwoord gegeven op een bredere maatschappelijke opgave? En kan het ook een voorbeeld en inspiratie zijn voor elders?

Aan de hand van die overwegingen kwamen we tot onze nominaties. Daarin gunden we onszelf een aantal wildcards die we verstrekten aan projecten die op grond van het ingezonden materiaal wel bleven hangen, maar nog niet 100% overtuigden. Bijvoorbeeld omdat de kwaliteit van de foto's wat achterbleef of de beschrijving vragen opriep. Die projecten moesten we echt eerst zien. In totaal deelden we drie wildcards uit, die tijdens ons bezoek allemaal genoeg overtuigden om uit te groeien tot een volwaardige nominatie.

Op volgorde van bezoek, gingen we langs de volgende projecten:

Cultuurfabriek - Hall of Fame

Architect: Aerde Borgert Architecten

Opdrachtgever en ontwikkelaar: gemeente Tilburg

Uitvoerder: Van de Ven Bouw en Ontwikkeling

Cultuurfabriek - Hall of Fame is een bijzondere combinatie van functies die normaalgesproken, in al het geweld van vierkantemeterprijzen, waarschijnlijk nooit een plek had gekregen in de centraal gelegen Spoorzone. Al is het beter om te zeggen: z'n plek had kunnen behouden, nadat de gebiedsontwikkeling op stoom kwam en de periode van tijdelijke ontwikkeling tot stilstand kwam. Op relatief dure grond staat nu een complex vol leven, cultuur en de nodige rauwheid. Het gebouw is aan alle kanten onaf. En juist daarin schuilt de kracht. Met simpele ingrepen en een uiterst beperkt materiaalpalet ligt er een basis die de gebruikers zich verder toe kunnen eigenen. De architecten verdienen daarbij een groot compliment in de wijze waarop zij het relatief beperkte budget ingezet, en hun rol opgepakt hebben. Niet op zoek naar een eindbeeld, niet op zoek naar perfectie maar ingehouden en dienstbaar.

De skatebaan en de 'foyer' van de popzaal waarin het oude perron is geïntegreerd overtuigen het meest. De keus voor de ontsluiting aan de zijkant van het complex lijkt een slimme zet, al zijn er wel wat twijfels over de materialisatie en het functioneren van deze passage als onderdeel van het gehele voetgangersgebied van de Spoorzone. In alle gevallen vraagt dit wat van de toekomstige ontwikkelingen van de Spoorzone ten oosten van het complex. De positionering van de popzaal in het tweede bouwdeel is vanuit functioneel oogpunt te begrijpen. Probleem is wel dat er hierdoor geen relatie is tussen buiten en binnen via de hoge ramen aan de zuidkant. Daar kijk je als passant nu uit op de geluidsdichte doos van de popzaal. Er is geen (visuele) relatie tussen binnen en buiten, terwijl dat de beleving als onderdeel van de Spoorzone verder had kunnen vergroten.

En last but not least: een groot compliment voor de gemeente Tilburg die in heeft gezien dat dit soort functies, grotendeels ontstaan in de periode van tijdelijkheid, van waarde zijn voor de Spoorzone. Vanuit het credo 'denk voorbij de tijdelijkheid en hou waarden vast' is Cultuurfabriek - Hall of Fame daarmee een hopelijk lang blijvende aanwinst voor de Spoorzone.

Cultuurfabriek Hall of Fame
Fotograaf: Tommy de Lange

De Brabander

Architect: Happel Cornelisse Verhoeven (HCVA)
Opdrachtgever: Werkplaats Ontwikkelingsbedrijf B.V.
Ontwikkelaar: SDK Vastgoed
Landschapsarchitect: Karres en Brands
Uitvoerder: Van de Ven Bouw en Ontwikkeling

De Brabander overtuigt en roept ondertussen ook vragen op. Want waar kijken we nou naar? Is het hoogbouw? Is het een flat? Is het een uit de kluiten gewassen stadsblok? Of is het iets nieuws? Het is tekenend voor de ambivalente reacties op het project. Extreem veel lof is er voor de erkers en de wijze waarop die meerdere opgaven tegelijk oplossen: van de creatie van buitenruimte tot brandveiligheid en geluidsissues enerzijds, tot een verrijking van de plattegrond en het gevelbeeld anderzijds. Dát is wat goed ontwerp is. Het geeft altijd meer terug. Krachtig is ook de wijze waarop de prefab betonnen gevel karakter heeft gekregen. De kleur, de behandeling, de structuren zorgen samen voor een krachtig geheel. De hoogwaardige entree en de plattegronden van de woningen, die rijker zijn dan het gemiddelde aanbod, maken De Brabander tot een sterk project.

Twijfel is er wel over de plint. Dan gaat het niet zozeer over het gemis aan transparantie – die keus begrijpen we. Wel missen we wat van de stoere verfijning die juist de bovenbouw wél heeft gekregen. Al legt de plint misschien wel meer een nog voorliggende opgave op een wat hoger schaalniveau bloot, namelijk: het Burgemeester Stekelenburgplein aan deze kant van het spoor.

Natuurlijk: de ontwikkeling rondom is nog lang niet klaar. Er ligt dus nog een kans op verbetering. En hopelijk gaat dat ook gebeuren. Want zowel de Brabander als de Spoorzone als geheel – en oud-burgemeester Johan Stekelenburg - verdienen een beter plein.

De Brabander
Fotograaf: René de Wit

Parkeergarage Spoorzone Zwijzen

Architect: Vissers & Roelands architecten
Opdrachtgevers: gemeente Tilburg
Ontwikkelaar: SDK Vastgoed B.V.
Uitvoerder: EZ Park / Stam + De Koning Bouw bv /
Van de Ven Bouw en Ontwikkeling

Parkeergarage Spoorzone Zwijzen kreeg niet meteen een nominatie, vooral omdat de relatie met de bredere gebiedsontwikkeling groot is. Een gebiedsontwikkeling die nog volop gaande is. Konden we daarom nu al een goede afweging maken? Toch gaven we de parkeergarage annex mobiliteitshub een wildcard. Dit project staat namelijk voor een opgave waar steeds meer steden voor staan: het vinden van andere, veel duurzamere oplossingen voor parkeren. Op een hoger schaalniveau gaat het bovendien over het goed integreren van mobiliteit in de stad. Dat verdient aandacht.

Dat de gemeente Tilburg in samenwerking met gebiedsontwikkelaar VolkerWessels gekozen heeft voor een centrale parkeeroplossing verdient een groot compliment. Zeker in een stad waar de auto nog een hoofdrol speelt. Hier wordt actief werk gemaakt van de mobiliteitstransitie; op naar minder autogebruik in de stad en meer ruimte voor actieve vormen van beweging zoals lopen en fietsen. Minstens zo goed is de keus om er een volwaardige ontwerpogave van te maken.

Vooralsnog staat de mobiliteitsopgave centraal. Die is vernuftig vertaald in het ontwerp, waarbij efficiënt is omgegaan met de beschikbare ruimte. Op de begane grond is ruimte voor fietsparkeren opgenomen en hier staan ook deelauto's. Een verdieping hoger is ruimte voor elektrische voertuigen en de laadinfrastructuur die daarvoor nodig is. Daarmee wordt op een slimme ruimtelijke manier ingespeeld op het stimuleren van andere vormen van vervoer dan privé autobezit.

Parkeergarage Spoorzone Zwijzen
Fotograaf: BASE Photography

Interessant is ook dat het ontwerp anticipeert op mogelijke functieveranderingen in de toekomst. Wel twijfelen we in dit licht wat over de gekozen verdiepingshoogte. Is het niet iets te laag om in de toekomst royaal ruimte te kunnen bieden aan andere bestemmingen? Wellicht verklaart dit waarom de parkeergarage – los van de huidige functie en de ingebouwde flexibiliteit – in heel veel opzichten toch nog overduidelijk een parkeergarage is.

Natuurlijk, door de toepassing van cortenstaal en de speelse print in het glas ontstaat zeker karakter. En ja, het is een oplossing: een zorgvuldige maar ook stoere schil waar duidelijk veel aandacht aan is besteed. Vraag is wel of het niet sterker was geweest om de huidige functie echt volledig als uitgangspunt te nemen in het ontwerp. Laat maar gewoon zien dat het een mobiliteitshub is. Een hele goede, die ook nog eens anticipeert op de toekomst. Daarbij had wat meer transparantie in het glas kunnen helpen in de oriëntatie en de beleving van én vanuit de garage.

CPO Burgerijpad

Architect: De Nijl Architecten e.a. (Architectuur MAKEN; Bureau Ha Architecten; Baudoin Van Alphen Bergers Architecten; Jan Couwenberg Architectuur; Wolfs Architecten; ARCHES Architecten; Bedaux de Brouwer Architecten; Studio Space Architecten; Joris Hoogstede Architectuur; QUBE Studio Architecten)
Opdrachtgever en ontwikkelaar: Ontwikkelvereniging Burgerij
Uitvoerder: Nieuwenhuizen Daandels Bouw

Bouw je eigen droomhuis, dat was de insteek bij aanvang van dit project. Dat klinkt prachtig, maar zette ons ook wel een beetje op het verkeerde been. Want hoe sluit de individuele wens van het bouwen van een droomhuis aan op de gekozen CPO-aanpak (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap)? En hoe was het mogelijk dat we op grond van het ingezonden materiaal toch een heel uniform bouwblok zagen, terwijl er wél sprake was van betrokkenheid van maar liefst tien verschillende architecten. Kortom, veel vragen. Vandaar dat we niet meteen besloten tot een nominatie, maar wel tot een wildcard.

Sterk is dat de gemeente aan de wieg heeft gestaan van het initiatief om op deze plek ruimte te creëren voor een groep bewoners die hier gezamenlijk uiting mocht geven aan hun individuele woonwensen. De diverse groep van geïnteresseerden is vakkundig bijgestaan door een supervisor architect.

De woningen vormen ontegenzeggelijk samen één bouwblok met een herkenbare eigentijdse architectuur die aansluit op de omliggende bebouwing. Wie goed kijkt, ziet dat iedere afzonderlijke woning een geheel andere indeling kent dan de andere woningen. De ene woning is groter dan de ander, twee woningen blijken gestapeld, terwijl de rest zij-aan-zij is geschakeld, bij één woning blijkt de buitenruimte aan de straatzijde gesitueerd te zijn, in plaats van aan de binnenzijde, waar bij andere woningen een tuin is gemaakt. Dit levert uitzonderlijke woningplattegronden op, geheel op maat gemaakt voor de nieuwe bewoners van het Burgerijpad.

De jury was wel verrast dat de bewoners er niet voor hadden gekozen om bepaalde overeenkomstige woonwensen vorm te geven in gezamenlijk te gebruiken ruimtes, zoals een tuin, logeerkamer, werkruimtes. We misten kortom een beetje de 'C' uit CPO. Binnen een eenduidig blok heeft iedereen inderdaad z'n eigen private droomhuis gemaakt. Dat leidt tot een enorme variatie. Het sterkt ons in het idee dat we, zeker niet alleen in Tilburg, veel meer ruimte moeten gaan maken voor variatie in onze woningbouw. Verrijk het typologisch aanbod en maak weer mooie, intelligente en vooral hele goede plattegronden. De behoefte is er.

Daarbij raden we de gemeente Tilburg aan om een goede evaluatie te doen met de betrokkenen bij dit project. Dit kan enorm helpen om op veel meer plekken echt werk te maken van andere ontwikkelvormen, waaronder CPO maar zeker ook een meer wooncoöperatieve aanpak. Ook dagen we Tilburg uit om bij komende projecten tevens aandacht te besteden aan het bouwen van een 'droombuurt'.

CPO Burgerijpad
Fotograaf: Jannes Linders

Fabrieksgeheimen

Architect: Ontwerplab
Opdrachtgever en ontwikkelaar: W&L Vastgoed
Uitvoerder: Janssen Aannemers

Dit project was misschien wel de grootste verrassing tijdens onze rondtocht door Tilburg. Op grond van de projectfoto's waren we nog niet echt overtuigd, maar omdat we wel de indruk kregen dat hier iets bijzonders was gebeurd, zetten we een wildcard in. Gelukkig maar. Als onderdeel van een door de gemeente uitgeschreven prijsvraag kwam een eigenzinnige architect hier met een verrassende, maar ondertussen ook heel vanzelfsprekende oplossing.

Parkeren op maaiveld was voor Ontwerplab geen optie. Dat zou de potentiële kwaliteit van de plek tenietdoen. De oplossing lag in een halfverdiepte parking midden op de kavel, met daarboven een dek dat dienstdoet als een gemeenschappelijke buitenruimte voor het zes woningen tellende project: drie aan de Korvelseweg en drie aan de Trouwlaan. Hierdoor heeft het project een 'voorkant' langs beide straten.

Door de half verdiepte parkeerplaats, ontstaat een interessante splitlevel woontypologie. Die zorgt dat de zes stadswoningen op verschillende manieren kunnen worden gebruikt. De verspringende verdiepingen kunnen ingezet worden als extra woonruimte, maar ook als een thuiswerkplek of een atelier. De architecten hebben het zo ingericht dat de ruimte aan de straat ook ingezet kan worden als winkel of kantoor. De splitlevel plattegronden zorgen bovendien dat de woningen veel groter voelen dan ze daadwerkelijk zijn.

Het project is een voorbeeld voor het slim en kwalitatief verdichten van een klein stedelijk plot met een relatief hoog aantal woningen én collectieve buitenruimte.

Sterk is ook de zorgvuldige detaillering: van het metselwerk en de houten luiken aan het binnenhof tot de subtiële verwijzing naar het industriële verleden van de plek. Ze geven het project een uniek karakter: een verrijking van het straatbeeld en een verrijking van het aanbod aan stadse woningen in Tilburg. Wel hebben we samen met de architect nog een wens. Want och wat zou het mooi zijn als de auto's op termijn plaats gaan maken voor een prachtige boom op het verlaagde binnenplein, die naar verloop van jaren letterlijk en figuurlijk de kroon op dit Fabrieksgeheim kan worden.

Fabrieksgeheimen
Fotograaf: Mick Visser

Transformatie kloostercomplex Oude Dijk

Architect: Shift architecture urbanism

Opdrachtgever en ontwikkelaar: Van der Weegen

Bouwontwikkeling

Landschapsarchitect: MTD Landschapsarchitecten

Uitvoerder: Fase 1: Aannemersbedrijf J.A. Van

Gisbergen, Hooge Mierde. Fase 2: Huijbrechts Relou, Son

Het project vertelt een prachtig, haast weemoedig verhaal: de eindfase van een aloude kloostergemeenschap vormt een nieuw begin voor de stad. Daarnaast raakt het een groot aantal opgaven waar tal van steden voor staan. De nood om binnenstedelijk woningen toe te voegen, de zorgopgave, het renoveren van bestaand vastgoed – zowel monumentaal als dat uit de jaren 60 en 70 – en het vergroenen van de binnensteden: ze komen allemaal samen in dit project.

Op een steenworp afstand van de binnenstad is zo een woonlocatie ontstaan voor een diverse groep bewoners, badend in het groen. Daarbij ligt er een kans om het gebied op termijn nog meer waarde te geven voor Tilburg, in de vorm van een Stadspark. Of beter: een Stadshof als representatie van een liefdevol afscheid van de Zusters van Liefde van de stad.

De Zusters van Liefde huizen al sinds de vroege negentiende eeuw op de plek van het kloostercomplex Oude Dijk. Langzaam maar zeker nemen de zusters afscheid van Tilburg. Nieuwe intreders zijn er niet. Daarmee zal het kloosterleven verdwijnen met het overlijden van de laatste zuster. Tegen dit achterdoek werkt Shift al ruim dertien jaar aan de geleidelijke transformatie van het complex. Dat heeft geleid tot een overtuigend project. In ieder schaalniveau zit dezelfde liefde en hetzelfde vakmanschap: van het metselwerk van de nieuwe volumes en de zorgvuldige optoppingen, van de bestaande bebouwing uit de jaren 70 tot de prachtige herhuisvesting van de zusters.

Sterk is de wijze waarop voortgebouwd wordt op de bestaande waarden in het gebied. Het aanwezige groen was natuurlijk een cadeau. Dat is verrijkt met een nieuw woonprogramma en een tweede hof aan de kant van de Schouwburggring. Nergens probeert het project nodeloos 'eigentijds' te zijn. Het voegt zich naar de plek en de bestaande architectuur, waarbij de nieuwe invullingen het karakter van het hof alleen maar versterken.

Transformatie kloostercomplex Oude Dijk
Fotograaf: René de Wit

Stadswinkel

Architect: Common Affairs,

Opdrachtgever en ontwikkelaar: Gemeente Tilburg

Uitvoerder: BINX Smartility

Stadhuis

Architect: DEDRIE architecten

Opdrachtgever en ontwikkelaar: Gemeente Tilburg

Uitvoerder: BAM Utiliteitsbouw

Transformatie City-Center

Architect: Rijnboutt, Valode et Pistre, Baudoin van Alphen Bergers Architecten Interieurarchitecten, MTD Landschapsarchitecten

Opdrachtgever en ontwikkelaar: Wereldhave, NEOO

Uitvoerder: Bouwcombinatie Van der Ven – Van Schijndel, De Bonth van Hulten, Broeren Civil Solutions / Ven Helvoirt Groenprojecten

Deze drie projecten hebben zo'n sterke onderlinge relatie dat we eigenlijk al tijdens het nomineren het idee kregen om ze als een geheel te beschouwen. Ons bezoek aan de drie bevestigde dat alleen maar. Natuurlijk: ieder project heeft genoeg kwaliteit in zich om het 'op eigen kracht' te doen. Toch zit de absolute meerwaarde in hun onderlinge samenhang, zowel op stedenbouwkundig als programmatisch niveau. Zo zijn ze alle drie het resultaat van een gemeentelijke ambitie om de binnenstad een impuls te geven. Een project met een lange adem waarin heel veel verschillende opgaven samenkomen en er ook nog een relatie is met een van die andere grote gebiedsontwikkelingen in de stad: de Spoorzone.

Zo ontstond er met de verhuizing van de bibliotheek naar de Spoorzone – de fantastische LocHal – ruimte om het oude pand van de bibliotheek te transformeren tot de Stadswinkel: een publieke plint met ruimte voor ontmoeting en gemeentelijke 'loketfuncties' met daarboven kantoren. Al is het beter te spreken van een aantrekkelijk 'werklandschap' voor de gemeentelijke organisatie. Circulariteit en biobased materiaalgebruik speelden een hoofdrol in de transformatie. Toch ligt dat er nergens dik bovenop. Een pre, want hierdoor is de Stadswinkel een circulair statement zonder dat van de daken te schreeuwen.

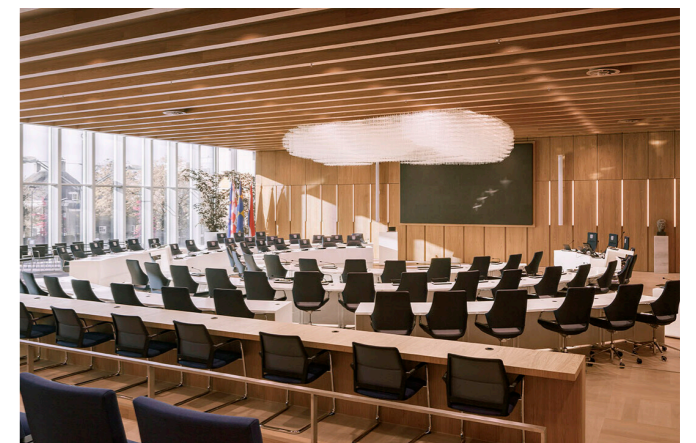

Stadswinkel
Fotograaf: Arjen Veldt

Zo zal niemand doorhebben dat de systeemplafonds en de vloeren bestaan uit gerecyclede petflessen en oude visnetten. Het oogt allemaal vanzelfsprekend.

Met de verhuizing van een deel van de gemeentelijke kantoren naar de Stadswinkel ontstond ruimte om het uit de jaren 70 stammende Stadskantoor 1 te transformeren. Dit nieuwe stadhuis is uitgegroeid tot het bestuurlijke hart van de gemeente. Hier vergadert de raad, huist het college en heeft de ambtelijke organisatie een plek. Los van de programmatische shuffle is de ingreep fors geweest. Toch is nauwelijks zichtbaar waar de nieuwe toevoeging eindigt en het oorspronkelijke ontwerp van Kraaijvanger begint.

Dat is vooral zichtbaar – of eigenlijk onzichtbaar – bij de royale entree en ontvangstruimte. Alles loopt hier vanzelfsprekend in elkaar over. Ook de wijze waarop elders in het gebouw de bestaande kunst behouden is gebleven, al dan niet op een nieuwe plek, illustreert dat architect en opdrachtgever het naoorlogse ontwerp op waarde hebben geschat. De kracht zit in de dienstbaarheid aan de opgave en de herkenning en omarming van die bestaande kwaliteiten.

Stadhuis
Fotograaf: Karin Borghouts

De aanpak van Transformatie City-Center bestaat uit tal van deelprojecten: van een ingrijpende aanpak van de openbare ruimte en de transformatie van het gemeentelijk monument Magazijn De Zon tot de toevoeging van een fors woonprogramma met voorzieningenplint en de aanleg van de Frederikstraat. Het winkelcentrum is compacter gemaakt, verrijkt met nieuw programma en sterk vergroend. Dat heeft voor een enorme kwaliteitsimpuls gezorgd. En die betaalt zich uit. Zo begrepen wij dat Tilburg een gigantische sprong heeft gemaakt in de lijst van meest aantrekkelijke binnensteden. Het laat zien hoe belangrijk het is om als gemeente aan lange lijnen te werken, vol te houden en bold decisions niet uit de weg te gaan. Waarbij de grootste kracht zit in een goede stedenbouwkundige onderlegger en volwaardige aandacht voor het ontwerp van de openbare ruimte.

Een punt van aandacht: het gehele project is nog niet klaar. Het Koningsplein staat namelijk nog op de rol. Laten we het erop houden dat het in de huidige vorm niet behoort tot de meest geliefde plekjes van Tilburg. En inderdaad: het plein verdient aandacht. De plannen voor vergroening zijn sterk. Al vragen we ons wel af of de gemeente niet iets doorschiet. Want waar het Stadhuis en de Stadswinkel zich juist profileren als voorbeelden van duurzame stadsontwikkeling waarbij bestaande gebouwen een nieuw leven hebben gekregen, omvatten de plannen voor het Koningsplein een wel heel fors sloopprogramma. Daarbij vragen we ons af of er echt voldoende aandacht is geweest voor een scenario waarin ook de Piusstraat en de winkels met bovenwoningen aan het Koningsplein een tweede leven hadden kunnen krijgen, al dan niet partieel.

Transformatie City-Center
Fotograaf: Joep Jacobs

Wolstad

Architect: DAT architecten

Opdrachtgever: Triborgh Gebiedsontwikkeling

Uitvoerder: Berghege Heerkens Bouwgroep

Opnieuw een gebouw dat het resultaat is van een door de gemeente Tilburg uitgeschreven prijsvraag. En eens te meer laat dit zien dat dit instrument van grote waarde is om tot meer kwaliteit en betere projecten te komen. Met Wolstad laten ontwikkelaar Triborgh en de architecten van DAT de potentie van de Piushaven zien. Het bakstenen volume sluit mooi aan op de omliggende bebouwing. Het metselwerk draagt in hoge mate bij aan het karakter. Hieruit spreekt de zorgvuldigheid en het vakmanschap van de ontwerper maar zeker ook van de betrokken uitvoerder. Waarbij het eigenlijk gewoon jammer is dat die elementen die we 'vroeger' ook nog gewoon in baksteen maakten toch wat generiek zijn opgelost. Waarom niet ook gewoon een mooie gemetselde vensterbank in plaats van dat inwisselbare aluminium?

De forse metalen opbouw maakt Wolstad tot een opvallende verschijning. Het totale beeld overtuigt. En hoewel we in de gelegenheid waren om slechts een van de twintig appartementen te bezoeken, moet het een genot zijn om hier te wonen. De appartementen zijn royaal en blijven ver weg van de standaard plattegronden. Een absolute pre. Al zit daarin ook wel een puntje van kritiek, waar de betrokken architect en opdrachtgever natuurlijk weinig aan kunnen doen. Want ja: het wonen in Wolstad is zonder twijfel prachtig en hoogwaardig. Maar is lang niet voor iedereen weggelegd. Daarbij hopen we zeer dat Tilburg op dit soort potentievolle plekken aan het water ruimte maakt voor diversiteit in het aanbod. Zodat niet alleen je portemonnee bepaalt of je hier kan wonen.

Wolstad
Fotograaf: Michel Kievits

Uitkijktoren De Nieuwe Herdgang

Architect: Studio Architectuur MAKEN

Opdrachtgever: Gemeente Tilburg

Landschapsarchitect: Eelerwoude

Uitvoerder: Annemersbedrijf J.A. Van Gisbergen

We hebben niet veel woorden voor deze uitkijktoren. En dat is ook niet zo gek, want dit project moet je vooral zelf beleven. Voor mensen met hoogtevrees hebben we goed nieuws. Het is namelijk niet nodig om de trap op en weer af te gaan om tot de conclusie te komen dat deze uitkijktoren een indrukwekkend kunstwerk is geworden. Voor iedereen die wel naar boven durft, voegt dat nog een beleving toe, met als kers op de taart een prachtig uitzicht over Tilburg en de omgeving van de stad.

De kracht van het ontwerp is dat hier met een relatief klein budget toch ontzettend veel is bereikt. Minstens zo krachtig is de ogenschijnlijke simpelheid van het ontwerp. Ogenschijnlijk, want het was een behoorlijke uitdaging voor iedereen om dit van de grond te krijgen. Dat kon alleen door een voorbeeldige en zeker ook inspirerende samenwerking tussen de architect, constructeur, uitvoerder, en opdrachtgever. Ze verdienen allemaal een groot compliment. Waarbij er extra lof is voor de gemeente Tilburg die, middels een prijsvraag met dit project de kans gaf aan een jonge, recent afgestudeerde architect.

Het resultaat is een landmark dat refereert aan de geschiedenis van Tilburg en de geografie van de plek. Daarbij bewijst de wijze waarop de inwoners van Tilburg deze uitkijktoren hebben omarmd de grote waarde van kunst in de openbare ruimte. Al is het in het geval van deze uitkijktoren beter om te spreken van een indrukwekkende architectonische sculptuur.

Uitskijktoren De Nieuwe Herdgang
Fotograaf: Stijn Poelstra

Vredeskerk

Architect: Bedaux de Brouwer

Opdrachtgever: Hilva Vastgoed

Uitvoerder: Van Gisbergen

Hoe geef je een nieuwe functie aan een prachtige kerk uit de vroege jaren vijftig. En hoe doe je dat met behoud van de bestaande waarden van het kerkgebouw. Dat laat Bedaux de Brouwer overtuigend zien met Vredeskerk. Het project is in meerdere opzichten lovenswaardig. Dat begint al met de totstandkoming. Een architect met een passie voor kerkgebouwen en een liefde voor Tilburg die er met de gemeente voor gezorgd heeft dat het gebouw niet gesloopt werd. En dat terwijl de sloopvergunning al was aangevraagd.

Bedaux de Brouwer laat zien dat architectuur zo veel meer is – of behoort te zijn – dan het tekenen van een leuk geveltje. Het vak gaat over maatschappelijke bevoegdheid, wederkerigheid, het zien van kansen en passievol ondernemerschap. Illustratief is dat de architect ook na de oplevering nog betrokken is en samen met de bewoners zoekt naar verder verbeteringen.

Op heel veel plekken in Nederland worden kerkgebouwen herstemd. Dat leidt in 9 van de 10 gevallen tot het volbouwen van de beschikbare ruimte. Zo niet bij Vredeskerk. IJzersterk is de wijze waarop de beleving van het kerkgebouw behouden is gebleven. Het gebouw is nog altijd onomstotelijk een kerk. Maar wel een kerk met wonen.

Het kan natuurlijk ook niet anders gezien de betrokken architect – het vakmanschap in het project is enorm. Het doet precies genoeg en nergens te veel. Van de huisnummers en de wijze waarop de brievenbussen zijn 'weggewerkt' tot het door de architect zelf ontworpen circulaire meubilair: overal is aan gedacht en overal is aan ontworpen.

Goed en verrassend is ook dat het complex louter sociale woningen bevat. De bewoners kunnen allemaal volop gebruik maken van de collectieve ruimten in de oude kerkzaal. Of dat al ten volle gebeurt is de vraag, maar wat niet is, kan nog komen. Kwestie is wel de omvang van de woningen. Met 28 tot maximaal 30m² zijn de woningen klein. Wat dat

betreft ogen en voelen ze meer als hotelkamers. Dat kan zeker een verrijking zijn voor het aanbod aan sociale woningen in Tilburg. Maar een oplossing is dit natuurlijk niet voor het gebrek aan betaalbare goede volkshuisvesting die overal in Nederland speelt.

De architect valt in dit geval weinig te verwijten. Die had de woningen graag wat grotere gemaakt. En wellicht had ook wat meer typologische variatie nog meer waarde kunnen geven aan de Vredeskerk. Had hier geen kans gelegen om twee kleine woningen samen te voegen? Of in ieder geval daar een optie toe te bieden? Verder ligt er natuurlijk nog een gigantische kans aan de voorzijde, waar nu pakweg 14 parkeerplaatsen het beeld bepalen. De vraag is of de jaarlijkse inkomsten van verhuur van deze plekken – 55 euro per maand – opwegen tegen de waarde die deze plek kan krijgen als het uitgroeit tot een collectieve tuin voor de bewoners.

Vredeskerk
Fotograaf: René de Wit

Marga Klompé Building
Architect: Powerhouse Company
Opdrachtgever: Tilburg University
Landschapsarchitect: Studio REDD
Uitvoerder: BAM Bouw & Techniek

Er zijn universiteitssteden die een moord zouden doen voor een campus zoals die van Tilburg. Badend in het groen en met een eigen treinstation: wat wil je nog meer. Het Marga Klompé gebouw is de nieuwste aanwinst van de campus. Al knipogend naar de bestaande (witte) gebouwen in de omgeving – en dan vooral het uit 1962 stammende Cobbenhagengebouw van Jos Bedaux – profiteert het volop van het groen.

De grote collegezaal op de begane grond is daarvan het meest exemplarische voorbeeld. Vanuit de collegebanken kijk je uit op het omliggende parklandschap. De opdrachtgever had daarover wat twijfels, zo moesten we begrijpen tijdens ons bezoek. Het uitzicht zou tot afleiding kunnen leiden. Maar: Powerhouse kreeg de universiteit mee. En gelukkig maar, want de combinatie tussen het hout van de collegezaal en het groene uitzicht werkt juist concentratie-verhogend.

Lof is er voor de architect die de opdrachtgever meekreeg in een nog veel grotere ambitie: maak van het Marga Klompé gebouw een hernieuwbaar en duurzaam statement. Die lof is er trouwens ook voor de opdrachtgever zelf die de architect de ruimte gaf en zich liet inspireren. In het interieur heeft dat geleid tot een aangenaam en hoogwaardig (houten) verblijfsklimaat. Met de witte natuurstenen gevelbekleding knipoogt het ontwerp naar het Cobbenhagengebouw. Alle panelen zijn zo bevestigd dat hergebruik mogelijk is. Het leidt tot een overtuigend gevelbeeld, al zou de purist het gebruik van Portugees natuursteen kunnen bestempelen als de duurzame achilleshiel van het project.

Marga Klompé Building
Fotograaf: Sebastian van Damme

Zonder twijfel is het Marga Klompé gebouw een agenderend statement. Het inspireert en laat zien welke kant we op moeten met de bouw. Ondertussen is het ook figuurlijk een plek om nog van te leren. Zo lukte het helaas nog niet om de gehele constructie in hout te maken. Een deel van de kolommen aan de buitenzijde is nog van staal, omdat de constructeur het nog niet aandurfde om de langste kolommen ook gewoon van CLT te maken – hoe graag de architect dat ook had gezien.

Hoewel het totale beeld overtuigt, ziet het geoefende oog ook in het interieur dat het bouwen in hout nog geen gemeengoed is voor de gehele bouwkolom. Wat dat betreft staat het Marga Klompé gebouw ook krachtig symbool voor een transitie naar een waarlijk duurzame en circulaire toekomst. Waarbij we in algemene zin nog de wens uit spreken om duurzaamheid zo veel mogelijk in het ontwerp en bouwkundig op te lossen. Want bij duurzaam bouwen hoort ook dat we minder afhankelijk worden van installatietechnische oplossingen.

Vakjury tijdens uitreiking Tilburg Architectuurprijs 2024
Fotograaf: Jelle Verheijke

De winnaars

De overwegingen die we hanteerden bij de nominaties vormen ook de basis voor het aanwijzen van de winnaars. Belangrijk waren de architectonische kwaliteit van een project, de maatschappelijke meerwaarde die het project genereert, de agenderende waarde, bijvoorbeeld op het vlak van duurzaamheid en collectiviteit, én de rol van de architect in het project.

Met nadruk hebben we het over ‘winnaars’ omdat we er als jury voor gekozen hebben om niet alleen een nummer een aan te wijzen maar ook een nummer twee en drie. Simpelweg omdat meerdere projecten een podium verdienen. Daarmee doen we recht aan de hoge kwaliteit van de inzendingen, laten we de diversiteit zien, en vieren we het levendige architectuur en opdrachtgeversklimaat van Tilburg.

Alle drie de winnaar zijn – op hun eigen manier – een voorbeeld voor meerdere opgaven waar we nu voor staan. Twee projecten lagen heel dicht bij elkaar: de transformatie van kloostercomplex Oude Dijk en Vredeskerk. Wat de doorslag gaf was dat we in het eerstgenoemde project de meest rijke stapeling van opgaven en verhalen herkenden. Dat maakt de **Transformatie kloostercomplex Oude Dijk**, ontworpen door Shift architecture urbanism in opdracht van Van der Weegen Bouwontwikkeling en gerealiseerd door Aannemersbedrijf J.A. Van Gisbergen en Bouwbedrijf Huybregts Relou tot de winnaar van de eerste editie van de Tilburg Architectuurprijs vakjuryprijs.

De meer dan welverdiende tweede prijs is voor **Vredeskerk**, een ontwerp van Bedaux de Brouwer met Hilva Vastgoed als opdrachtgever en Van Gisbergen als uitvoerder. De derde prijs is voor een

‘wildcardproject’: **Fabrieksgeheimen**, ontworpen door Ontwerplab in opdracht van W&L Vastgoed en gerealiseerd door Janssen Aannemers.

Tot slot: uit de nominaties bleek al dat er in Tilburg al het nodige te vieren valt. Maar: er liggen nog heel veel kansen en opgaven die onverminderd (ontwerpde) aandacht verdienen. Vandaar de oproep aan iedereen die aan Tilburg werkt: blijf investeren in je architectuur- en opdrachtgeversklimaat. Voer het gesprek. Daag uit. Inspireer. Wees kritisch. Doe je dat goed, dan is er des te meer reden om eens in de twee jaar met de Tilburg Architectuurprijs ook echt met iedereen een feestje te vieren.

Uitreiking eerste, tweede en derde prijs Vakjuryprijs
Fotograaf: Jelle Verheijke

Fotograaf: Jelle Verheijke

Fotograaf: Jelle Verheijke

Een winnende transformatie en trage architectuur

geschreven door Kirsten Hannema

Architectuurcentrum CAST en de gemeente Tilburg organiseerden dit jaar de eerste editie van een eigen tweejaarlijkse architectuurprijs. Op vrijdag 14 juni vond de uitreiking plaats; de eerste vakjuryprijs ging naar de het transformatieproject Kloostercomplex Oude Dijk, met Shift architecture urbanism als architect en Van der Weegen Bouwontwikkeling als opdrachtgever.

Links: Harm Timmermans, rechts: Tjeerd de Kort
Fotograaf: Joris Buijs

Het betreft de gefaseerde transformatie en renovatie van het klooster van de Zusters van Liefde, waarbij tweehonderd koop- en huurwoningen en een woonzorgvoorziening voor de zusters zijn gerealiseerd rond de bestaande kloostertuin en een reeks nieuwe hoven. De vakjury beschrijft het project als 'een prachtig, haast weemoedig verhaal', over hoe de eindfase van een aloude kloostergemeenschap een nieuw begin voor de stad vormt. De tweede prijs was voor de Vredeskerk (Bedaux de Brouwer architecten), de derde prijs ging naar de stadswoningen 'Fabrieksgeheimen' (Ontwerplab).

De jury wijst erop dat het project Oude Dijk raakt aan ruimtelijke opgaven waarvoor veel steden staan, zoals verdichten, vergroenen, de zorgopgave en de omgang met erfgoed. Wat kunnen we ervan leren? In gesprek met architect Harm Timmermans en opdrachtgever Tjeerd de Kort.

Kirsten Hannema: Hoe raakten jullie bij deze opdracht betrokken?

Harm Timmermans: Het project begon als een huisvestingsvraagstuk, waarvoor de Zusters van Liefde begin 2011 aanklopten bij de Tilburgse projectontwikkelaar Van der Weegen, waarvan mijn vader directeur was. Ik ging met hem op bezoek bij de zusters. Destijds waren zij met tweehonderd, de jongste was 75 jaar; nu zijn er nog 69. Zij woonden in een groot woon-zorgcomplex dat in de jaren 80 aan het klooster was gebouwd. Dat voldeed niet meer aan de normen. Daarbij kwam dat de verouderde zustergemeenschap snel kromp, waardoor leegstand dreigde. Het was voor ons duidelijk dat dit meer behelsde dan een praktische

Nieuwbouw kloostercomplex Oude Dijk
Fotograaf: René de Wit

opgave voor het oplossen van de woon-zorgbehoefte van de zusters. De cultuurhistorische waarde, schaal en positie van het kloostercomplex en de tuin, midden in de stad, maakten dit ook tot een belangrijke stedenbouwkundige en landschappelijke opgave voor Tilburg. Zeker gezien de kansen die er lagen voor verdichting met nieuwe woningen. Samen met Tjeerd, die het project onder zijn hoede nam, en de gemeente hebben we die opgaven bij elkaar gebracht.

“Verandering is voor hen iets vanzelfsprekends; als je foto's van het klooster honderd jaar geleden bekijkt, zie je dat er veel gesloopt en gebouwd is.”

KH: Voor het jonge bureau dat Shift a+u destijds was, was dit een groot en ambitieus project. Hoe heb je dat aangepakt?

HT: Stapje voor stapje. We kregen veel vertrouwen; het hielp dat ik ben opgegroeid in Tilburg. Ik heb op school nog Nederlandse les gehad van zuster Michelle. De meeste zusters hebben gewerkt, zijn naar buiten gericht en gewend om met wat zij 'leken' noemen om te gaan. Verandering is voor hen iets

vanzelfsprekends als je foto's van het klooster honderd jaar geleden bekijkt, zie je dat er veel gesloopt en gebouwd is. De zusters hadden ook duidelijke wensen. Ze wilden maar één keer verhuizen, de doorloop naar de kapel en de beslotenheid van de kloostertuin behouden, en de verouderde woonvleugel ook meteen aanpakken. Met die gegevens zijn we gaan puzzelen. We maakten veel maquettes om met hen te communiceren.

Nieuwbouw binnentuin Zusters van Liefde
Fotograaf: René de Wit

KH: Was er een eureka-moment in het ontwerpproces?

Tjeerd de Kort: Een sleutelmoment was het vertrek van de naastgelegen mavo; dat gebouw was destijds in bezit van de zusters. Door de gymzaal – een onaantrekkelijk gebouw op een ongelukkige plek – te slopen, konden we de nieuwbouw realiseren, waarnaar de zorgbehoevende zusters zijn verhuisd.

HT: Een doorbraak was het beseft dat dit project niet draait om het maken van architectonische objecten, maar het vormen van stedelijke groene ruimtes. De hoofdpersoon is de kloostertuin; een groene oase in de stad met een hoge mate van beslotenheid. De nieuwe woongebouwen mochten de tuin niet claimen, maar moesten deze juist beschermen. Ik zag ze voor me als bewoonde kloostermuren waarin het wonen letterlijk een stapje terug doet door de diepe raamopeningen en inpandige buitenruimtes. De ingetogen gevels met horizontale en verticale metselverbanden vormen een rustige achtergrond en tegelijk een duidelijk geheel, doordat we voortbouwen op de bestaande baksteenarchitectuur van het klooster. Toen het af was, zei iemand: het lijkt of deze gebouwen er al heel lang staan. Dat vond ik een enorm compliment.

Nieuwbouw Binnentuin en nieuwbouw
Fotograaf: René de Wit

“Een doorbraak was het beseft dat dit project niet draait om het maken van architectonische objecten, maar het vormen van stedelijke groene ruimtes.”

KH: Het metselwerk valt op door de enorme aandacht voor ambacht en details.

HT: Wij hebben bewust voor 'trage architectuur' gekozen, in de vorm van traditioneel metselwerk dat met de hand is gemaakt. Daarbij ging aandacht en vakmanschap voor snelheid. Baksteen is niet het meest duurzame materiaal in termen van CO2, maar wel vanuit de levensduur; dit blijft honderden jaren goed en mooi. Voor de levensduur is ook belangrijk dat een gebouw stedenbouwkundig op zijn plek staat en het casco door de tijd heen veranderend gebruik mogelijk maakt. Vanuit deze gedachte is het ook evident om een tijdloze architectuur te creëren. Ik denk dat dat gelukt is.

TdK: Een ander duurzaam aspect is het hergebruik van de niet-monumentale bouwdelen uit de jaren 60, 70 en 80, die we weer toekomstwaarde hebben gegeven. Zo zijn alle appartementen gerenoveerd, maakten we optoppingen met nieuwe appartementen, en is het keukengebouw getransformeerd tot het nieuwe kantoor van Van der Weegen.

Interieur nieuwbouw kloostercomplex Oude Dijk
Fotograaf: René de Wit

KH: Waarop zijn jullie het meest trots?

TdK: De kloostergang in het woonzorgcentrum vind ik mooi; een oud element keert terug in een gebouw met alle gemakken van nu. Die samenhang, daar ben ik tevreden over. Een speciaal moment was de viering van het hoogste punt. Alle zusters en betrokkenen waren bijeengekomen, je zag al die mensen samengaan.

HT: Over samengaan gesproken. Voor het gebouw met de koopwoningen ontwierpen we een betonnen bankje bij de lift, dat de bewoners kennelijk te kaal vonden en met mozaïek hebben bewerkt. Weet je wat ze erin hadden afgebeeld? Het logo van de Zusters van Liefde! Dat mensen op hun eigen manier die verbintenis met elkaar voelen, maakt me blij.

Fotograaf: Jelle Verheijke

Dit Juryrapport magazine is uitgebracht ter gelegenheid van de Tilburg Architectuurprijs 2024. Tilburg Architectuurprijs is een initiatief van de Gemeente Tilburg en CAST. De organisatie is uitgevoerd door CAST.

Redactie en vormgeving Magazine
CAST (Eva Hoonhout, Bas Horsten, Alexandra Sonnemans)

Huisstijl Tilburg Architectuurprijs
Remco van Dun

Oplage: Dit magazine is in beperkte oplage geprint en wordt digitaal beschikbaar gesteld via tilburgarchitectuurprijs.nl en castonline.nl

Met dank aan:

Subsidiënten CAST
Gemeente Tilburg | Stimuleringsfonds Creatieve Industrie

Hoofdpartners CAST
WonenBregburg | TBV Wonen | Tiwos | Casade | Bedaux de Brouwer Architecten | BPD Ontwikkeling BV | Van der Weegen Bouwgroep | De Architectenwerkgroep Tilburg (DAT) | Roozen van Hoppe

Partners CAST
Remmers Bouwgroep | ArchiStad | Heerkens Van Bavel Bouwgroep | Van de Ven Bouw en Ontwikkeling

Basispartners CAST
Aannemersbedrijf J.A. van Gisbergen | Qube Studio | Van Esch | Lavertuur Planontwikkeling B.V. | Honk | Prince Project Management Bureau | DW Investments b.v. | Bouwbedrijf André Doevendans B.V. | Living First Real Estate Group | Edith Kolkman stedenbouw | landschap | FAAM Bo.2 architects | Buro013 | CIER ARCHITECTEN | Stek Architecten | Heijmans | Baudoin van Alphen Bergers BV, architecten interieurarchitecten | studio] [space | MINT Vastgoed | Studio REDD | URBAN JAZZ Stedenbouw & Landschap | Synchron B.V | GRIP gebiedsontwikkeling | Laride hart voor huisvesting | Ontwerplab | CRA vastgoed | Match Planontwikkeling | TIC | Aerde Borgert Architecten

Centrum voor Architectuur en Stedebouw Tilburg e.o.
Burgemeester Brokxlaan 1000
5041 SG Tilburg.
castonline.nl
tilburgarchitectuurprijs.nl

Copyright ©2024

Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar worden gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder uitdrukkelijke voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechtheouders.

Tilburg, augustus 2024